

com que aquesta vocal llarga no correspon a les formes de les altres llengües indoeuropees, hom ha suposat que *aleina* sigui una errada de grafia per *alina*. De totes maneres la vocal que s'accentua és la inicial, i així no hi ha diferència des del punt de vista romànic. La forma *alna*, en temps de Covarrubias i del *DAut.*, ja només era valenciana. Aquest germanisme ha donat també el fr. *aune* i l'oc. *alna*. Per als fets germànics, veg. Kluge, *ARom.* vi, 299ss.; Pauls Grundriss, I, 117; i *Et. Wb.*, s. v. *elle*; *DCEC* I, 197.

DERIV.: *Alnar* [1390]. *Alnatge* [1534].

Aló, V. *ala* i *bala*

ALOC, nom d'un arbust, sobretot conegut a les Balears i en el dialecte central, d'origen incert; podria venir de l'àr. *ḥalūq*, nom d'una substància olorosa de color vermellós, perquè una de les menes d'alog és aromàtic, i l'arrel d'una planta anàloga a l'altra mena s'usa per enrojolar-se les galtes. □ 1.ª doc.: 1575, OPou.

Que dona *halocs* com a traducció de *bupleuros*, -*otis* (49). Els millors diccs. (*DFa.*, *AlcM.*, etc.) coincideixen, però, a identificar a aquest arbust amb una verbenàcia olorosa, el *vitex agnus-castus* L. (que hom tradueix per cast. *sauzgatillo*, però és d'una altra família que el nostre *gatell* o *gatsaule*). Segons *AlcM* se n'assenyala la presència amb aquest nom a diversos pobles del Maresme i del Baix Empordà, també en el Lluçanès i així mateix a Mallorca i Menorca.

De fet jo l'havia sentit anomenar (pronunciat *alòk*) a entesos i ilustrats pagesos de Sant Pol (1930); i a Menorca, entre Ferreries i Ciutadella, m'anomenaren *adz alòks* de Santa Gibet, explicant-me que era el nom d'un arbre (1964). Tanmateix es veu que també es va usar el mot en terres valencianes, si bé com a nom del *bupleurum rigidum* L. i *Bupleurum falcatum* Lam., segons Colmeiro amb la grafia *Haloch*, que suposo li ve de Cavanilles: així escriu aquest, en efecte, a II, 327; i a la p. 337 dona *alop* però com a nom del *Senecio Doria*, que és una composta, per tant suposo una herba, i ben diferent d'aquells arbustos (d'altres valencians n'han dit *allop* d'aquesta).

Dozy, *Gloss.*, 284, trobant *haloch* com a nom del *bupleurum* en el llibre de Fischer sobre la pintura valenciana («Gemälde von Valencia», I, 227), deia «le mot *aloque* ou *haloque* (vin rouge-clair) nous avons dit (p. 184) que c'est l'arabe *ḥalūqī* 'rouge-clair', l'adj. du substantif *ḥalūq* qui désigne une sorte de parfum d'une couleur rouge-clair; or les arabes donnent le même nom au *bupleurum* et à la cynoglosse ou langue-de-chien,¹ à savoir 'adān al-ārnab² (voyez Berggren, pp. 835 et 846); et Ibn-al-Baitār (I, 23) dit, en parlant de la racine de cette dernière plante, que si l'on s'en frotte le visage pendant qu'elle est encore fraîche, elle le rend rouge (*ḥāmmara-hu*) et embellit le teint; il est donc assez vraisemblable qu'on a donné à cette plante le nom de *ḥalūq* à cause de la couleur que sa racine donne au teint». Colmeiro (*Dicc. de los nombres vulg.*, 227) ho recull i no ho rebutja, si bé

sembla no haver quedat convençut: «*Jalók* es palabra árabe y designa un perfume de color rojo claro, pudiendo por tanto convenir mejor a otras plantas; llaman algunos *aloch* al sauzgatillo (*Vitex Agnus-Castus* L.) que es aromático y cuyas flores son violadas».

I realment, tenint en compte el caràcter complicat de les equivalències botàniques, i essent així que el perfum i el color vermell són atribuïts de coses diferents, encara que amb coincidència de noms, serà oportú de guardar certa reserva. Essent *agnus-castus* una de les dues plantes, el *vitex*, observem que és un cpt. del gr. *ἄγνος*, vell nom de l'arbust «gattilier», en l'himne homèric *A Hermes*, i en Plató; i d'altra banda encara que *castus* s'hagi interpretat com a nom de la castedat (JRoig recomana un cinyell d'agnuscast per a aqueix menester, *Spill*, v. 10093), deu ser com a conseqüència arbitrària del nom, i sembla més natural relacionar-ho amb el gr. *ἄκαστος* 'auró': aquest sembla haver donat d'una banda l'oc. *agás* 'auró', i per una contracció semiculta, potser *ákasto* va passar a **acst*, car *acs* s'ha usat també com a nom de l'auró en català.

Si, doncs, hi va haver botànics o hellenitzants que vagin usar un *ἄγνόκαστος*, combinació de *ἄγνος* i *ἄκαστος* (espècies al capdavant comparables, almenys vagament), podríem esperar que tal com *ákastos* es contragué en *acs*, **ἄγνόκαστος* es vagi contraure en **agnocs*, i que aquest, popularitzant el grup consonàntic *gn*, es canviés en **aglocs*, dissimilat finalment en *alocs*. Combinació fonètica innegablement rebuscada.

En conclusió, doncs, sembla una cosa més fundada atènyer-se a la idea de Dozy, sobretot tenint en compte que vermellós ho és no solament el color que dona l'arrel del *bupleurum* sinó que també són de color negre vermellós els fruitets del *vitex agnus-castus* (*AlcM*).

¹ El *cynoglossum officinale* segons *DFa.* és una borraginàcia, la besneula. — ² *Orella-de-llebre* és el que és el *bupleurum rigidum*, umbel·lífera.

+ALOCRIA, nom d'un pagament a manera de cens, potser derivat mig-savi del ll. LUCRUM 'benefici, lucre'. □ 1.ª doc.: en docs. pallaresos de 1602.

Llegeixo en el Capbreu inèdit de Rialb que em sotmet en l'original En Joan Lluís: «domum in loco de Saurí --- pro censu --- facio un cester de sivada venal y una migera de vi, y un sou de *alocria*» (f. 76v), «un cester de civada y quatre sous cada any per soldades, et pro *elogrio*, quatre diners y decima de tots bestians et pullis» (f. 77r), «faciunt pro censu die Natalis Dni., pro *alocria*, quatre diners» (f. 80v). Un derivat de LŪCRUM de la forma *ELUCRIUM donaria certament una bona base fonètica, però fa escrupol postular una tal derivació quan no són coneguts tals derivats: ni **elucrare*, ni **adlucrare*, ni **illucrare*, ni **oblucrare*; només hi ha un *alograr* 'aconseguir' en un mallorquí del S. XIX (*AlcM*), però venint de l'alteració d'un castellanisme, això té poc valor. Tanmateix deu haver-hi algun bon fonament en la idea: po-